

Kvalitet i digitale læringsforløb på VEU-området

Et litteraturstudie med fokus på dansk- og engelsksproget forskning

Indhold

Indledning	3
1 Læringsplatforme	4
2 Interesse for digitale forløb	5
3 Læringsudbytte	6
4 Læringsmiljø	8
5 Evaluering af læring og undervisning	12
6 Støtte til deltagere og undervisere	14
7 Kompetenceudvikling	16

Kvalitet i digitale læringsforløb på VEU-området

© 2019 Danmarks Evalueringsinstitut
Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC
Tryk: Rosendahls

Publikationen er kun udgivet i elektronisk
form på: www.eva.dk

ISBN [www: 978-87-7182-324-0](http://www.978-87-7182-324-0)

Indledning

Der er stort fokus på at styrke brugen af e-læring og blended learning på voksen- og efteruddannelsesområdet. Det er hensigten at gøre efter- og videreuddannelse mere tilgængeligt og uafhængigt af tid og sted, men hvis tilbud om digitale læringsforløb skal være attraktive, er det væsentligt, at de også er af høj kvalitet.

I dette hæfte er det hensigten at skabe overblik over, hvad der ifølge udvalgt forskningslitteratur kendetegner kvaliteten i digitale læringsforløb. Vi præsenterer derfor resultaterne af et litteraturstudie, som er gennemført i forbindelse med undersøgelsen af erfaringer med digitalisering af VEU, og som indgår løbende i rapporten *"Erfaringer med digitalisering af VEU – Et institutionsperspektiv på udbredelse og kvalitet af e-læring og blended learning for VEU-området"*, der er lavet på opdrag af Styrelsen for It og Læring i 2019.

I litteraturstudiet har vi haft fokus på at undersøge, hvilke faktorer der har betydning for den pædagogiske og didaktiske kvalitet af digitale læringsforløb på voksen- og efteruddannelsesområdet.

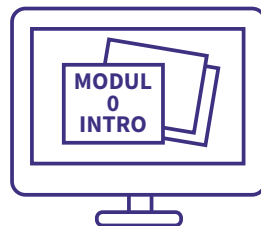
Det er ambitionen, at hæftet skal inspirere uddannelsesinstitutioner, som er optaget af og ønsker at styrke arbejdet med digitale læringsforløb tilrettelagt som e-læring eller blended learning.

Litteraturstudiet sammenfatter såvel national som international forskning, og vi har kategoriseret pointerne fra litteraturen efter følgende syv temaer.

1. Læringsplatforme
2. Interesse for digitale forløb
3. Læringsudbytte
4. Læringsmiljø
5. Evaluering af læring og undervisning
6. Støtte til deltagere og undervisere
7. Kompetenceudvikling

1

Læringsplatforme

Læringsplatforme spiller en nøglerolle i forbindelse med e-læring og blended learning. EVA's undersøgelse af erfaringer med digitalisering af VEU viser, at langt størstedelen af udbyderne bruger digitale læringsplatforme. Det er mange af de samme digitale platforme, der bruges på de forskellige uddannelsesområder, og mange udbydere bruger mere end en. Undersøgelsen

viser, at gode læringsplatforme er kendetegnet ved bl.a. at være nemme at bruge, overskuelige og ensartede i opbygningen og fleksible i deres anvendelsesmuligheder. Dertil kommer, at deltagerne modtager en grundig introduktion til læringsplatformene og løbende har mulighed for teknisk støtte.

Hvad siger forskning?

Læringsplatforme i digitale læringsforløb

Der findes to pointer om digitale læringsplatforme i den udvalgte forskningslitteratur.

For det første viser undersøgelser, at der kan være en vis skepsis blandt undervisere, der skal benytte sig af digitale læringsplatforme. Derfor vælger de at bruge de værktøjer, de er vant til (Buus & Georgsen, 2018; Youde, 2018). Der er

med andre ord risiko for, at læringsplatformenes fulde potentiale ikke altid udnyttes.

For det andet peger studier på, at det er vigtigt, at de digitale læringsplatforme løbende opdateres med materialer. Det skal sikre, at deltageres motivation fastholdes, og at man undgår forældet og uklare information (ibid.).

Litteratur

Bourdeaux, R. & Schoenack, L. (2016). Adult Student Expectations and Experiences in an Online Learning Environment. *Journal of Continuing Higher Education*, 64(3), 152-161.

Buus, L. & Georgsen, M. (2018). A Learning Design Methodology for Developing Short Learning Programmes in Further and Continuing Education. *Journal of Interactive Media in Education*, 2018(1), 1-10.

Thistoll, T. & Yates, A. (2016). Improving Course Completions in Distance Education: An Institutional Case Study. *Distance Education*, 37(2), 180-195.

Youde, A. (2018). Andragogy in Blended Learning Contexts: Effective Tutoring of Adult Learners Studying Part-Time, Vocationally Relevant Degrees at a Distance. *International Journal of Lifelong Education*, 37(2), 255-272.

2

Interesse for digitale læringsforløb

Fleksibilitet spiller en stor rolle, når deltagere i voksen- og efteruddannelse skal have arbejds- og privatliv til at spille sammen med undervisning og forberedelse. På tværs af uddannelsesområderne vurderer både udbydere og deltagere i digitale læringsforløb, at undervisningen gøres mere fleksibel, når den

tilrettelægges ved hjælp af især e-læring, men også blended learning, frem for tilstedeværelsesundervisning. Det skyldes, at deltagerne bliver mindre afhængige af tid og sted i forhold til undervisningen, hvilket styrker interessen og motivationen for at deltage i digitale læringsforløb.

Hvad siger forskning?

Motiver for at vælge e-læring

Et kvalitativt studie identificerer, at der findes tre overordnede grunde til, at voksne vælger at deltage i et digitalt læringsforløb tilrettelagt som e-læring: Tid, autonomi og læringsværktøjer (Bourdeaux & Schoenack, 2016).

Voksne deltagere peger således på, at de værdsætter den fleksibilitet, der er ved e-læring i

forhold til, hvornår undervisningen skal foregå. De voksne deltagere fremhæver også, at de sætter pris på, at e-læring giver dem mulighed for at være personligt ansvarlige for deres egen læring. Til sidst fortæller de voksne deltagere, at de valgte e-læring på grund af de benyttede pædagogiske værktøjer, eksempelvis brugen af online diskussioner (ibid.).

Litteratur

Bourdeaux, R. & Schoenack, L. (2016). Adult Student Expectations and Experiences in an Online Learning Environment. *Journal of Continuing Higher Education*, 64(3), 152-161.

3

Læringsudbytte

Undersøgelsen af erfaringer med digitalisering af VEU viser, at læringsudbyttet ved e-læring og blended learning generelt vurderes som nogenlunde det samme som ved tilstedeværelsesundervisning. Resultaterne skal imidlertid tages med et vist forbehold, da besvarelsene repræsenterer mange forskellige forløb og forskellig

viden om det faktiske læringsudbytte. Dog viste EVA's undersøgelse, at de rette deltagerforudsætninger og et godt læringsmiljø er en forudsætning for et højt læringsudbytte, og her spiller gode relationer – både mellem deltager og underviser samt deltagerne imellem – en stor rolle.

Hvad siger forskning?

E-læring vs. tilstedeværelsesundervisning

Der findes ét studie i den udvalgte forskningslitteratur, som sammenligner læringsudbyttet hos voksne deltagere i e-læringsforløb med læringsudbyttet hos voksne i tilstedeværelsesundervisning. Her lyder konklusionen, at det erfarne læringsudbytte er næsten identisk i de to tilrettelæggelsesformer. På den baggrund konkluderer forfatterne, at e-læring er et oplagt alternativ til tilstedeværelsesundervisning (Schwehm, Lasker-Scott, & Elufiede 2017).

Ud fra en mindre litteraturgennemgang finder Kauffman (2015) ligeledes, at flere studier konkluderer, at digitale læringsforløb er sammenlignelige med tilstedeværelsesundervisning med hensyn til læringsudbytte (Kauffman, 2015).

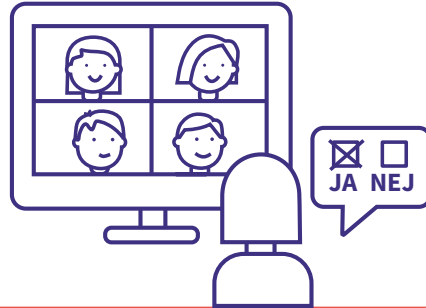
Hvad kan fremme læringsudbyttet?

Det bidrager til voksne deltagers læreproces, at der i e-læringsforløb inddrages opgaver, som tillader, at deltagerne gør brug af deres egne personlige erfaringer (Lohr & Haley, 2017; Vann, 2017). I et studie fremhæves det i øvrigt, at det

er vigtigt i forhold til voksne deltagers tilegnelse af viden, at de i de enkelte læringsaktiviteter hele tiden kan se, at det, de skal lære, er relevant (Vann, 2017).

Læringsudbyttet blandt voksne deltagere i digitale læringsforløb med e-læring øges, når deltagerne bliver mere autonome (Kennan, Bigatel, Stockdale, & Hoewe, 2018). Dermed er det en pointe, at undervisningen bør understøtte udvikling af deltagernes autonomi og indre motivation. Deltageren bør imidlertid få overgivet kontrollen gradvist, da der kan være tale om voksne deltagere, der er uvante med digitale læringsforløb og/eller ikke for nylig har været under uddannelse (Kennan et al., 2018).

I sin gennemgang af udvalgt forskningslitteratur, finder Kauffman (2015) endvidere, at manglende selvdisciplin og motivation blandt voksne deltagere er væsentlige barrierer i forhold til at opnå et godt læringsudbytte i digitale læringsforløb (Kauffman, 2015).

Litteratur

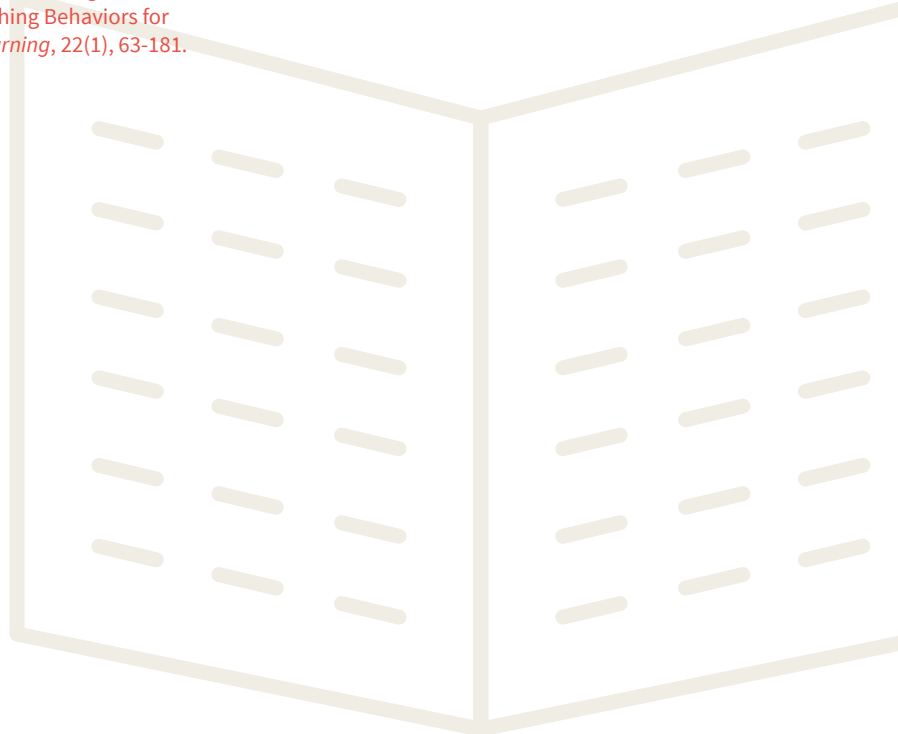
Kauffman, H. (2015). A Review of Predictive Factors of Student Success in and Satisfaction with Online Learning. *Research in Learning Technology*, 23, 1-13.

Schwehm, J. S., Lasker-Scott, T., & Elufiede, O. (2017). A Comparison of Learning Outcomes for Adult Students in On-Site and Online Service-Learning. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 20(1), 1-16.

Kennan, S., Bigatel, P., Stockdale, S., & Hoewe, J. (2018). The (Lack of) Influence of Age and Class Standing on Preferred Teaching Behaviors for Online Students. *Online Learning*, 22(1), 63-181.

Lohr, K. D. & Haley, K. J. (2018). Using Biographical Prompts to Build Community in an Online Graduate Course: An Adult Learning Perspective. *Adult Learning*, 29(1), 11-19.

Vann, L. S. (2017). Demonstrating Empathy: A Phenomenological Study of Instructional Designers Making Instructional Strategy Decisions for Adult Learners. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 29(2), 233-244.

4

Læringsmiljø

Overordnet set vurderes det, at læringsmiljøet i såvel e-læring som blended learning på tværs af uddannelsesområderne er af høj kvalitet, og at det afspejler deltageres konkrete pædagogiske behov. Det viser EVA's undersøgelse af erfaringer med digitalisering af VEU.

På baggrund af undersøgelsen, fremstår tre elementer som særligt væsentlige med hensyn til at skabe et godt læringsmiljø i digitale læringsforløb. Det drejer sig om relationen mellem underviser og deltager, relationer deltagerne imellem og om aktivering af deltagerne.

Hvad siger forskning?

Relationer mellem deltager og underviser

Relationen mellem deltager og underviser er afgørende for et vellykket digitalt læringsforløb (Blieck, Ooghe, Zhu, Depryck, Struyven, Pynoo, & van Laer, 2017; Bourdeaux & Schoenack, 2016; Dau & Konnerup, 2016; Shaw, Tham, Hogle, & Koch, 2015; Thistoll & Yates, 2016, Youde, 2018).

Et studie viser, at undervisere i e-læring, der demonstrerer tydelighed, respekt og gennemfører en veltilrettelagt undervisning, understøtter voksne deltagers læreproces bedst (Bourdeaux & Schoenack, 2016). Det handler bl.a. om præcise instrukser og en detaljeret undervisningsplan, at underviseren udviser omsorg og hensyn til deltagerens behov og i god tid tildeler deltagerne en passende mængde arbejde. I samme studie konkluderes det, at når underviserens adfærd stemmer overens med deltagerens forventninger, er deltagerne mere tilfredse og i højere grad i stand til at lære (ibid.).

En væsentlig faktor for, at undervisere i blended learning-forløb scorer højt på deltagertilfreds-

hed, er, at underviseren har en faciliterende undervisningsstil, hvor der indgår velovervejede instrukser (Youde, 2018). Underviserens rolle som fagligt engageret, faciliterende, vejvisende og motiverende moderator i læringsforløb med blended learning er af højeste betydning for deltagelsen i det faglige undervisningsfælleskab og graden af engagement (Dau & Konnerup, 2016).

Underviseren i læringsforløb med e-læring kan understøtte og booste voksne deltagers indre motivation via e-mail og telefon (Shaw et al., 2015). Samtidig viser forskning, at voksne deltagere i læringsforløb med e-læring, der oplever en personlig kontakt til deres underviser, er i mindre risiko for at falde fra (Thistoll & Yates, 2016).

I et studie er det samtidig fundet, at voksne deltagere i digitale læringsforløb efterspørger, at ledelsen løbende følger op på, om underviserne giver deltagerne rettidig respons på deres spørgsmål (Bourdeaux & Schoenack, 2016).

Relationer deltagerne imellem

Samarbejde og interaktion mellem voksne deltagere kan fremme engagementet i digitale læringsforløb (Dau & Konnerup, 2016; Sharp, 2018; Sharp & Whaley, 2018; Thistoll & Yates, 2016). Relationerne og samarbejdet kan konkret etableres gennem brug af pædagogiske redskaber såsom blogs, online diskussioner, wikier og peer-to-peer feedback, og ved at de voksne deltagere har positive oplevelser med disse redskaber (Sharp, 2018; Sharp & Whaley, 2018).

Den udvalgte forskningslitteratur påpeger samtidig, at undervisere med fordel kan arbejde med at forpligte voksne deltagere til at skulle engagere sig i online diskussioner, fora mv. Det kan bl.a. styrke deltagerens følelse af tilhørsforhold. Oplevelsen af personlig kontakt til andre deltagere, kan således styrke vedholdenhed (Thistoll & Yates, 2016).

Holdstørrelser

Ofte forledes man til at tro, at digitale læringsforløb kan rumme væsentlig flere deltagere sammenlignet med tilstedeværelsesundervisning. Store hold kan imidlertid udfordre underviserens mulighed for at interagere med hver enkelt deltager. På baggrund af en litteraturgennemgang finder Kauffman (2015), at der kan være en negativ sammenhæng mellem holdstørrelse og tilfredshed med det digitale læringsforløb (Kauffman, 2015).

Gode læringsmiljøer

Thistoll & Yates (2016) peger på, at udbydere af digitale læringsforløb bør skabe professionaliserede læringsmiljøer, da uddannelseskulturen på uddannelsesinstitutionen er med til at danne grundlag for deltagerens engagement. Det er fx væsentligt, at deltagerne oplever, at der stilles krav og forventninger til dem (Thistoll & Yates, 2016).

Thistoll og Yates (2016) peger på at institutionerne spiller en vigtig rolle i forhold til dels at sikre, at læringsforløb med e-læring passer til deltagerens behov, og dels understøtter deltagerens evner til at studere selvstændigt. Derfor bør studieteknik være et element i de digitale læringsforløb (Thistoll & Yates, 2016).

Erfaringer viser, at det kan være fordelagtigt at følge deltagerne tæt, da det giver mulighed for bedre at kunne iværksætte initiativer, der skal engagere deltagerne. En opgave institutionen skal anse som fortløbende (ibid.).

Didaktisk design af blended learning

I et dansk studie peger Dau og Konnerup (2016) på, at otte elementer er vigtige i relation til det didaktiske design af undervisningsforløb med blended learning (Dau & Konnerup, 2016).

1. Afdækning af deltagerforudsætninger og holdninger hos undervisere og deltagere
2. Udvalgelse af engagerende it-kompetente undervisere, som finder designet relevant
3. Understøttelse af it-kompetenceudvikling hos såvel deltagere som undervisere
4. Tilrettelæggelse af studiegruppearbejde i både fysiske og virtuelle miljøer
5. Tydelig rammesætning af forløbet
6. Stilladsering af de deltagende
7. Anvendelse af metoder, der har relevans for praksis
8. Tilrettelæggelse af retningsgivende vejledning og feedback

Litteratur

Blieck, Y., Ooghe, I., Zhu, C., Depryck, K., Struyven, K., Pynoo, B., & Van Laer, H. (2017). Validation of a Conceptual Quality Framework for Online and Blended Learning with Success Factors and Indicators in Adult Education: A Qualitative Study. *Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 16(3), 162-182.

Shaw, D., Tham, Y. S. S., Hogle, J., & Koch, J. (2015). Desire: A Key Factor for Successful Online GED Adult Learners. *Journal of Research and Practice for Adult Literacy, Secondary, and Basic Education*, 4(1), 21-35.

Youde, A. (2018). Andragogy in Blended Learning Contexts: Effective Tutoring of Adult Learners Studying Part-Time, Vocationally Relevant Degrees at a Distance. *International Journal of Lifelong Education*, 37(2), 255-272.

Kauffman, H. (2015). A Review of Predictive Factors of Student Success in and Satisfaction with Online Learning. *Research in Learning Technology*, 23, 1-13.

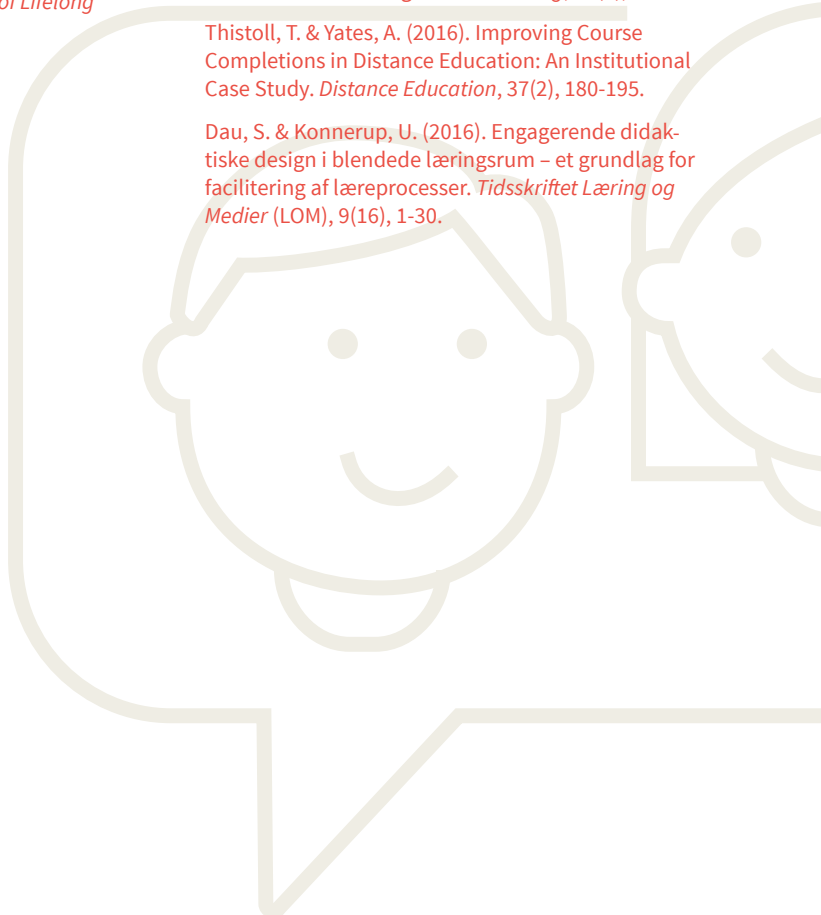
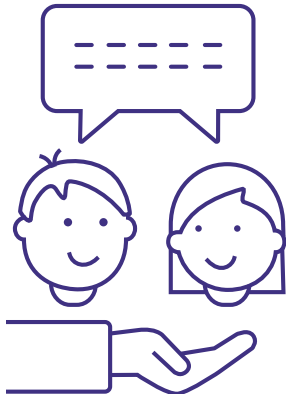
Bourdeaux, R. & Schoenack, L. (2016). Adult Student Expectations and Experiences in an Online Learning Environment. *Journal of Continuing Higher Education*, 64(3), 152-161.

Sharp, L. A. (2018). Collaborative Digital Literacy Practices among Adult Learners: Levels of Confidence and Perceptions of Importance. *International Journal of Instruction*, 11(1), 153-166.

Sharp, L. A. & Whaley, B. (2018). Wikis as Online Collaborative Learning Experiences: "A Different Kind of Brainstorming". *Adult Learning*, 29(3), 83-93.

Thistoll, T. & Yates, A. (2016). Improving Course Completions in Distance Education: An Institutional Case Study. *Distance Education*, 37(2), 180-195.

Dau, S. & Konnerup, U. (2016). Engagerende didaktiske design i blendede læringsrum – et grundlag for facilitering af læreprocesser. *Tidsskriftet Læring og Medier (LOM)*, 9(16), 1-30.

5

Evaluering af læring og undervisning

På trods af store forskelle mellem uddannelsesområderne, viser EVA's undersøgelse af erfaringer med digitalisering af VEU, at der til en vis grad anvendes nye former for evaluering af undervisning og læring i forbindelse med læringsforløb tilrettelagt som e-læring og

blended learning. Undersøgelsen viser samtidig, at evalueringsopgaven gribes meget forskelligt an – lige fra at undervisningen slet ikke evalueres, at der evalueres på samme måde som ved tilstedeværelsesundervisning, til at der benyttes nye former for evaluering.

Hvad siger forskning?

Evaluering af læring

I den udvalgte forskningslitteratur er der enighed om, at løbende evaluering af voksne deltagers læring er afgørende for et vellykket digitalt læringsforløb (Bourdeaux & Schoenack, 2016; Kennan, Bigatel, Stockdale, S., & Hoewe, J. 2018; Thistoll & Yates, 2016; Todd, Ravi, & Gray, 2015).

Thistoll & Yates (2016) samt Kennan et al. (2018) har vist, at evaluering af voksne deltagers opgaver fremmer deres engagement i undervisningen. I samme stil har et studie lavet af Todd et al. (2015) vist, at en løbende evaluering fremmer voksne deltagers engagement over for underviseren, der endvidere fremmer deltagerens eget engagement i undervisningen. Studiet peger på, at en løbende evaluering af læringsudbyttet skaber en forhåbning hos deltagerne om, at underviseren er der for at hjælpe dem med at gennemføre opgaverne og ikke kun for at tilrettelægge undervisningen, og det har positiv effekt på engagementet (Todd et al., 2015).

Omvendt finder voksne deltagere det hæmmende for deres læringsproces, hvis underviseren er bagud med bedømmelsen af opgaver, og de derfor ikke ved, hvordan de klarede en

opgave, før de bliver stillet over for at skulle udføre den næste (Bourdeaux & Schoenack, 2016). I tråd hermed finder Kauffman (2015), på baggrund af en litteraturgennemgang, at evaluering af deltagernes læring har betydning for deltagernes oplevelse af kvalitet i undervisningen (Kauffman, 2015).

Evaluering af undervisning

Undervisningsevaluering er en effektiv vej til at sikre, at undervisningen imødekommer de voksne deltagers behov og interesser i de digitale læringsforløb (Todd et al., 2015; Vann, 2017).

Det er således essentielt for et vellykket digitalt læringsforløb at man som underviser kender sit publikum. Det er her en pointe, at underviseren er bevidst om, at voksne deltagere lærer på forskellige måder (Vann, 2017). En meget specifik evaluering af undervisningen, fx ”denne opgave var rigtig svær” eller ”denne opgave gav ikke mening for mig”, kan være brugbar for kursusdesignere og undervisere i forhold til at belyse problematiske områder med forbedringspotentiale i undervisningen i digitale læringsforløb (ibid.).

Evaluering af deltagernes engagement i undervisningen kan desuden bibringe viden om, hvorvidt undervisningen er vellykket eller ej (Vann, 2017). I tråd hermed påpeger Todd et al. (2015), at uddannelsesinstitutioner bør arbejde med faste procedurer for regelmæssig og objektiv evaluering af undervisningen.

Schroeder og Terras (2015) bemærker, at god vejledning også er af afgørende betydning for

et vellykket digitalt læringsforløb. Det er således de to forskeres pointe, at uddannelsesinstitutionerne – i forsøget på at identificere områder med forbedringspotentiale – ikke alene bør evaluere deltagernes tilfredshed med undervisningen, men ligeledes bør evaluere og revurdere mål for vejledning af de voksne deltagere i digitale læringsforløb (Schroeder & Terras, 2015).

Litteratur

Bourdeaux, R. & Schoenack, L. (2016). Adult Student Expectations and Experiences in an Online Learning Environment. *Journal of Continuing Higher Education*, 64(3), 152-161.

Kauffman, H. (2015). A Review of Predictive Factors of Student Success in and Satisfaction with Online Learning. *Research in Learning Technology*, 23, 1-13.

Kennan, S., Bigatel, P., Stockdale, S., & Hoewe, J. (2018). The (Lack of) Influence of Age and Class Standing on Preferred Teaching Behaviors for Online Students. *Online Learning*, 22(1), 163-181.

Thistoll, T. & Yates, A. (2016). Improving Course Completions in Distance Education: An Institutional Case Study. *Distance Education*, 37(2), 180-195.

Todd, C. L., Ravi, K., Akoh, H., & Gray, V. (2015). An Online Adult-Learner Focused Program: An Assessment of Effectiveness. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 18(3), 1-16.

Schroeder, S. M. & Terras, K. L. (2015). Advising Experiences and Needs of Online, Cohort, and Classroom Adult Graduate Learners. *NACADA Journal*, 35(1), 42-55.

Vann, L. S. (2017). Demonstrating Empathy: A Phenomenological Study of Instructional Designers Making Instructional Strategy Decisions for Adult Learners. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 29(2), 233-244.

6

Støtte til deltagere og undervisere

Rettidig og relevant støtte til deltagere og undervisere er afgørende for gode digitale læringsforløb. Det drejer sig om både teknisk og administrativ støtte til såvel deltagere som undervisere, men også om it-didaktisk støtte til underviserne. EVA's undersøgelse af erfaringer med digitalisering af VEU viser, at der er betydelige forskelle mellem uddannelsesinstitutionerne med hensyn til omfang og organisering af støtte både til undervisere og til deltagere. Der er således undervisere og deltagere, som har oplevet ikke at få tilbudt den nødvendige støtte i forbindelse med digitale læringsforløb. Omvendt har andre oplevet at få al den støtte, de har kunnet ønske sig.

Hvad siger forskning?

Støtte til deltagere

Det konkluderes flere steder i den udvalgte forskningslitteratur om digitale læringsforløb, at støtte til voksne deltagere er afgørende for, om undervisningen bliver en succes (Schroeder & Terras, 2015; Shaw, D., Tham, Y. S. S., Hogle, J., & Koch, J., 2015; Youde, 2018).

Det gælder bl.a. en personlig og faglig vejledning, som imødekommer deltagernes individuelle behov (Schroeder / Terras, 2015). Uddannelsesinstitutionerne må således sørge for, at vejledningen skræddersys efter den enkelte voksne deltager. Undersøgelser har vist, at voksne deltagere i læringsforløb med e-læring ønsker at blive tilknyttet en fast vejleder, da de i overvejende grad forbinder god vejledning med personlige karaktertræk hos vejlederen (ibid.). Det vigtigste er, at vejlederen i praksis udviser

passion og interesse for deltageren, som desuden har brug for en vejleder, der er professionel, fleksibel, som viser omsorg for de voksne deltagere som individer og er hurtig til at svare på spørgsmål, helst inden for et par timer (ibid.).

Shaw et al. (2015) identificerer fire former for støtte, der har en positiv effekt på voksnes deltagers vedholdenhed i digitale læringsforløb med e-læring. For det første skal underviserne støtte deltagerne, hvis de samtidig med undervisningen gennemgår svære perioder i livet. Derudover skal underviserne styrke deltagernes tro på egne evner, fx ved at anerkende og rose deres arbejde og indsats. For det tredje skal underviserne arbejde med at sætte mål for deltagerens arbejde. Endelig skal deltagerne være i stand til at se fremskridt på vejen til deres mål.

Støtte til voksne deltagere i blended forløb er mest effektiv, når den gives via e-mail frem for gennem andre kommunikationskanaler, som fx i diskussionsfora (Youde, 2018). I et studie er der, blandt de adspurgte undervisere, bred enighed om, at e-mail er en effektiv vej til at opmuntre voksne deltagere til læring. To undervisere, der scorer højt på deltagertilfredshed, fortæller således entusiastisk om at være tilgængelig for deltagerne, hvordan de sender e-mails for at kontrollere fremskridt og svarer hurtigt på spørgsmål (ibid.).

Støtte til undervisere

Buus og Georgsen (2018) peger på, at uddannelsesinstitutioner er tilbøjelige til at antage, at undervisere har den nødvendige viden og tid samt de nødvendige kompetencer til at kunne varetage digitale læringsforløb og producere digitaliserede undervisningsmaterialer (Buus & Georgsen, 2018).

Forskning peger imidlertid på, at nogle undervisere mangler netop tid, viden og erfaring (ibid.). Et andet studie peger på, at program-

koordinatorer på uddannelsesinstitutionerne skal sørge for at planlægge uddannelsesmuligheder for underviserne (Todd et al., 2015).

Vann (2017) understreger i et studie, at empati er en af de vigtigste kompetencer, en undervisningsdesigner skal besidde, hvis vedkommende ønsker at designe digitale læringsforløb af høj kvalitet. Det vil sige evnen til at sætte sig i deltagerens sted og have øje for, at brugerne (deltagerne) er forskellige. Der er således en risiko forbundet med, at underviserne i digitale læringsforløb sjældent eller aldrig møder deltagerne face-to-face og derfor glemmer at tage hensyn til, at de er forskellige individer med forskellige behov (Vann, 2017). Derfor er det vigtigt at opfordre til og støtte underviserne i, at de skal sætte sig i den enkelte deltagers sted. Eksempelvis fortæller en undervisningsdesigner, at han gør brug af onlineforløb, når underviserne skal trænes og kompetenceudvikles. På den måde får de selv oplevelsen af at modtage undervisning online og dermed en større forståelse for de behov, som deres undervisning skal dække (ibid.).

Litteratur

Schroeder, S. M. & Terras, K. L. (2015). Advising Experiences and Needs of Online, Cohort, and Classroom Adult Graduate Learners. *NACADA Journal*, 35(1), 42-55.

Shaw, D., Tham, Y. S. S., Hogle, J., & Koch, J. (2015). Desire: A Key Factor for Successful Online GED Adult Learners. *Journal of Research and Practice for Adult Literacy, Secondary, and Basic Education*, 4(1), 21-35.

Youde, A. (2018). Andragogy in Blended Learning Contexts: Effective Tutoring of Adult Learners Studying Part-Time, Vocationally Relevant Degrees at a Distance. *International Journal of Lifelong Education*, 37(2), 255-272.

Buus, L. & Georgsen, M. (2018). A Learning Design Methodology for Developing Short Learning Programmes in Further and Continuing Education. *Journal of Interactive Media in Education*, 2018(1), 1-10.

Todd, C. L., Ravi, K., Akoh, H., & Gray, V. (2015). An Online Adult-Learner Focused Program: An Assessment of Effectiveness. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 18(3), 1-16.

Vann, L. S. (2017). Demonstrating Empathy: A Phenomenological Study of Instructional Designers Making Instructional Strategy Decisions for Adult Learners. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 29(2), 233-244.

7 Kompetenceudvikling

At tilrettelægge undervisning som e-læring eller blended learning kræver særlige kompetencer hos såvel ledere som undervisere. EVA's undersøgelse af erfaringer med digitalisering af VEU viser, at uddannelsesinstitutionerne generelt føler, at de er godt klædt på til at undervise i forløb med e-læring og/eller blended learning, og at kompetenceudvikling på området prioriteres. Meget af den kompetenceudvikling, der

tilbydes, er uddannelse i den tekniske brug af de digitale læringsplatforme. Blandt underviserne efterspørges der imidlertid en opprioritering af kompetenceudvikling tættere på praksis – altså hvordan platformen anvendes på gode måder i faget, og hvordan man udvikler læringsaktiviteter, som understøtter fagets forskellige læringsmål og imødekommer deltagernes forskellige behov.

Hvad siger forskning?

Nogle undervisere mangler viden om og erfaring i, hvordan man bruger teknologi i undervisningen (Buus & Georgsen, 2018). De har manglende teknisk fantasi og mangler selvtillid ved afprøvelse af nye designs. Underviserens rolle, arbejde og ideer i forhold til digitale læringsforløb er stærkt påvirket af deres eksisterende undervisningspraksis i tilstedeværelsesundervisning. Det kommer til udtryk ved, at teknologien ofte blot bliver føjet til det, underviserne allerede kan og gør, frem for at undervisnings- og læringsprocesserne gentænkes og opfindes på ny. Buus og Georgsen (2018) peger således på, at undervisningsdesignere skal muliggøre, at undervisere i deres arbejde med digitale læringsforløb kan re-designe deres undervisningspraksis.

Konkret foreslår Buus og Georgsen (2018), på baggrund af en gennemgang af forskningslitteratur, at design af digitale læringsforløb kvalificeres gennem fire aspekter:

1. Fagspecifik viden, som underviseren bringer ind i processen
2. Viden baseret på pædagogisk teori, hvor både underviseren og læringsdesigneren har stor indflydelse
3. Et minimum af erfaring med og viden om it hos underviseren
4. Praksiserfaring hos underviseren inden for området

I et dansk studie peger Christensen, Kjær, Lüders, Apollo, og Hansen (2016) på, at træning af praktiske færdigheder er et nødvendigt, men også krævende arbejde. Studiet viser, at undervisere, som selv erfarer at være deltagere i et digitalt læringsforløb, får den viden i praksis (ikke blot know what, men i høj grad know how og know of), der er nødvendig for, at de selv kan anvende digitale læringsplatforme, it-værktøjer og sociale medier i deres egen undervisning tilrettelagt som e-læring eller blended learning (Christensen, Kjær, Lüders, Apollo, & Hansen, 2016).

Litteratur

Buus, L. & Georgsen, M. (2018). A Learning Design Methodology for Developing Short Learning Programmes in Further and Continuing Education. *Journal of Interactive Media in Education*, 2018(1), 1-10.

Christensen, I. M., Kjær, C., Lüders, B., Apollo, J., & Hansen, P. (2016). Hvordan skabes et learning design, der motiverer og engagerer deltagerne i et online kompetenceudviklingsforløb? *Tidsskriftet Læring og Medier (LOM)*, 9(16), 1-35.

Sådan har vi gjort

Søgning og databaser

Søgningen efter international, engelsksproget forskning er foretaget i den internationale litteraturdatabase for uddannelsesforskning, ERIC (Education Resources Information Center). Der er alene søgt efter peer-reviewed artikler udgivet fra 2014 og frem. Følgende begreber og kombinatorik er blevet anvendt i søgningen:

Kontrollerede emneord voksenuddannelse:

1. DE "Adult Education" OR DE "Adult Basic Education" OR DE "Adult Vocational Education" OR DE "Continuing Education" OR DE "Adult Learning" OR DE "Adult Students" OR DE "Andragogy".

Fritekst på termer for læring og uddannelser livet igennem:

2. Lifelong OR Competence* n2 develop* OR Continu* n1 education OR Further n1 education OR Adult n1 basic n1 educat* OR ABE OR General n1 Education n1 Diploma* OR GED OR Further n1 adult n1 educat* OR Diploma*

Fritekst-termer for e-learning blev søgt og henholdsvis kombineret med de to ovenstående:

3. e-learn* OR Blended n1 learning OR Distance n2 learning OR Distance n2 educat* OR flexible n2 learning OR technolog* n1 enhanc* n1 learning OR web n1 based n1 learning OR Online n2 learning OR Online n2 course* OR Online n1 educat* OR Open n1 learning. Dansksprogede forskningsartikler er fremsøgt i forskningsdatabasen med følgende søgeord: e-læring OR e-learning OR "blended learning".

Screening og kriterier for inklusion og eksklusion

Søgningen gav 602 engelsksprogede og 25 dansksprogede artikler, som er screenet på abstract med følgende inklusions- og eksklusionskriterier.

Inklusion

Litteraturstudiet undersøger forhold, der har betydning for den pædagogiske og didaktiske kvalitet af digitale læringsforløb tilrettelagt for voksne. Der er tale om uddannelser, der svarer til en af de danske uddannelser, der indgår i undersøgelsen af erfaringer med digitalisering i voksen- og efteruddannelse (EVA, 2019): FVU, avu, Hf-enkeltfag, AMU, akademiuddannelse, diplomuddannelse eller masteruddannelse.

Eksklusion

- Forkert type studie: Studiet redegør ikke for primær empirisk forskning eller sammenfatter empirisk forskning (litteraturreview).
- Forkert land: Studiet redegør ikke for et digitalt læringsforløb i et EU-land, Norge, Schweiz, USA, Canada, Australien eller New Zealand.
- Forkert uddannelse eller målgruppe: Studiet redegør ikke for en uddannelse, der svarer til en af de danske uddannelser, der indgår i den empiriske undersøgelse: FVU, avu, Hf-enkeltfag, AMU, akademiuddannelse, diplomuddannelse eller masteruddannelse.
- Forkert tilrettelæggelsesform: Studiet redegør ikke for en uddannelse tilrettelagt som e-læring eller blended learning. Studier af MOOC's ekskluderes.

Screeningen på abstract resulterede i 42 engelsksprogede og 8 dansksprogede artikler, som er screenet på fuld tekst. Screeningsprocessen resulterede i 18 engelsksprogede og 2 dansksprogede artikler, som er gennemgået og inddelt i syv temaer.

Litteraturstudiet er gennemført som led i undersøgelsen af erfaringer med digitalisering af VEU og indgår løbende i rapporten, ”Erfaringer med digitalisering af VEU – Et institutionsperspektiv på udbredelse og kvalitet af e-læring og blended learning for VEU-området”, der er lavet på opdrag af Styrelsen for It og Læring i 2019.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk